

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE

_____
ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ
(освітній ступінь / educational level)

Кафедра / Chair _____ політичних наук та права _____

«Затверджую/ Approve»
Голова НМР факультету /
Faculty Chairman of SMC
урбаністики та просторового
планування

 / А.М.Мамедов /
«_____» червень 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
WORKING PROGRAM OF THE EDUCATIONAL COMPONENT
ВК Україна і Європейський Союз

(шифр та назва освітньої компоненти / code and name of the educational component)

Шифр/ code	назва спеціальності, освітньої програми / name of specialty, educational program
032	Історія та археологія

Мова викладання/ Teaching language: українська

Розробники / Developers:

Деревінський В.Ф., д.і.н., проф.

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання /
surname and initials, academic degree, rank)

(підпис / signature)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри _____

The work program was approved at the meeting of the chair

Протокол/ Protocol № 9 від / of «30» травня 2024

Завідувач кафедри / Head of Chair / _____ Євген Перегуда _____ /
(підпис)

Схвалено гарантом освітньої програми / Approved by the educational program
guarantor

Гарант ОП / Guarantor of EP / Василь Деревінський /
(підпис)

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності /

Considered at the meeting of the scientific-methodical commission of the specialty

Протокол/ Protocol № 4 від / of «27» травня 2024

ВИТЯГ З РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ /

EXTRACT FROM THE CURRICULUM PLAN

Шифр / Code	Назва спеціальності, освітньої програми / name of specialty, educational program	Форма здобуття ВО / Form of study: денна / full-time										Форма контролю / Form of control	Семестр / Semester	Погодження заступником декана факультету / Approval by the deputy dean of the faculty	
		Кількість кредитів ECTS/ECTS credits	Кількість годин / Number of hours					Самостійна робота / Individual work	Кількість індивідуальних робіт / Number of individual tasks						
			Всього / Total volume	Аудиторних / Auditory			КП/CP		КР/CW	РГР/CGW	Конт.роб/Cont. work				
				Разом / Total volume	у тому числі / including:										
лекції / lectures	лаборатор / laboratory	практичні / practical													
032	Історія та археологія	5	150	50	22		28	100				1	Екз	3	

Шифр / Code	Назва спеціальності, освітньої програми / name of specialty, educational program	Форма здобуття ВО / Form of study: (вказати інші форми за наявності)										Форма контролю / Form of control	Семестр / Semester	Погодження заступником декана факультету / Approval by the deputy dean of the faculty	
		Кількість кредитів ECTS/ECTS	Кількість годин / Number of hours					Самостійна робота / Individual work	Кількість індивідуальних робіт / Number of individual tasks						
			Всього / Total volume	Аудиторних / Auditory			КП/CP		КР/CW	РГР/CGW	Конт.роб/Cont. work				
				Разом / Total volume	у тому числі / including:										
лекції / lectures	лаборатор / laboratory	практичні / practical													
032	Історія та археологія	5	150	50	22		28	100				1	Екз	3	

**Анотація. Мета та завдання освітньої компоненти/
Abstract. The purpose and tasks of the educational component**

Метою навчальної дисципліни є формування в аспірантів наукового осмислення особливостей утворення і розвитку Європейського Союзу та його співробітництва з Україною в умовах глобальних перемін та інтеграційних процесів кризь призму минулого та сьогодення.

Основні завдання:

- вивчення історії становлення ЄС, його розвитку і криз;
- розуміння сутності глобалізації та євроінтеграції в контексті їх впливів на Україну;
- оцінювання економічних та політичних наслідків інтеграції між Україною і ЄС;
- визначення основних напрямків та механізмів зближення України та об'єднаної Європи;
- переосмислення досягнень європейської демократії та громадянського суспільства з метою можливого запозичення цього досвіду для української дійсності;
- розвиток умінь аналізувати та прогнозувати перебіг євроінтеграційного руху України та розвитку держави за умови впливу різноманітних факторів;
- формування відчуття приналежності до європейської цивілізації та розуміння збереження власної самобутності в глобалізованому світі.

Пререквізити/ Prerequisites: «Іноземна мова», «Академічна доброчесність та академічне письмо».

Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни / Link to the page of the electronic educational and methodological complex of the discipline:

<http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2645>

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти / Competencies of students of the educational program, which are formed as a result of assimilation of the educational component

Код/ Code	Зміст компетентності / Content of competence
Інтегральна компетентність / Integral competence	
ІК	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
Загальні компетентності / General competences	
ЗК.01	Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу інформації, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.
ЗК.02	Здатність систематизувати знання та розуміння філософських методологій пізнання, ключових засад професійної етики, систем морально-культурних цінностей, принципах толерантності, які базуються на принципах поваги до різноманітності та мультикультурності.
ЗК.05	Здатність до цілеспрямованого та наполегливого самовдосконалення, усвідомлення соціально-моральної та етичної відповідальності за одержані наукові результати.
Фахові компетентності / Professional competences	
ФК.01	Володіння актуальною інформацією щодо сучасного стану, тенденцій розвитку, проблематики та наукової думки у сфері професійної діяльності.
ФК.03	Здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні та комерційні міркування, що впливають на реалізацію технічних рішень.
ФК.05	Здатність до застосування категорійно-понятійного апарату, новітніх теорій, концепцій, технологій та методів, необхідних для розв'язання комплексних проблем в історичній сфері.
ФК.07	Здатність здійснювати аналіз історичних процесів та явищ національної історії, зіставляти та узагальнювати подібні та відмінні тенденції в історії розвитку України та інших країн.
ФК.08	Здатність до осмислення причинно-наслідкових зв'язків історичного розвитку та умінь їх застосовувати в професійній роботі.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти / Program results of students of the educational program, formed as a result of assimilation of the educational component

Код/ Code	Програмні результати / Program results
ПРН.02	Здатність продемонструвати глибинні системні знання і розуміння вітчизняного та зарубіжного наукового доробку та практичного досвіду, сучасної методологічно-методичної бази проведення наукових досліджень.
ПРН.06	Вміти застосовувати універсальні навички дослідника, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної, дослідницько-інноваційної та/або науково-педагогічної

	діяльності за фахом та продукування нових ідей та методів, спрямованих на покращення науково-практичної діяльності в галузі.
ПРН.11	Здійснювати успішну інноваційну науково-технічну діяльність у соціально-орієнтованому суспільстві на основі міжособистісних взаємовідносин для максимального самовираження на основі терпимості, психологічної сумісності та етики поведінки.
ПРН.13	Здатність формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації на основі аналізу літературних джерел, патентних досліджень, повного циклу теоретичних і експериментальних досліджень, проведених за сучасними методиками.
ПРН.14	Виокремлювати актуальні історичні проблеми та визначати їх структуру, взаємозв'язки чинників, проявів і наслідків як об'єкта наукового дослідження.
ПРН.15	Комплексно розуміти особливості впливу історичних процесів на розвиток особистості, суспільства та держави.
ПРН.16	Комплексно розуміти важливість історичної національної пам'яті, соціально відповідальної діяльності на основі етичних міркувань (мотивів).

Зміст курсу / Course content:

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄВРОПІ

Лекція 1. Європейські процеси глобалізації, інтеграції та модернізації і їх вплив на Україну.

1. Вступ. Предмет навчального курсу.
2. Історичні передумови, сутність та етапи глобалізації.
3. Інтеграційні процеси в Європі.
4. Джерела для вивчення курсу.

Висновки.

Лекція 2. Глобальні проблеми сучасності: виклики і шляхи подолання.

1. Основні загальносвітові проблеми суспільства.
2. Реакція і заходи міжнародного співтовариства на сучасні виклики.
3. Екологічна політика ЄС
4. Стан глобальної демографічної проблеми сучасності.

Висновки.

Лекція 3. Україна в контексті глобальних змін в Європі: історичні орієнтири і сучасність.

1. Україна у пошуках цивілізаційного вибору.
2. Євромайдан – революційний вибух, що змінив пострадянську парадигму.
3. Євроінтеграційний досвід пострадянських країн.
4. Зовнішньополітичний курс України в нових геополітичних умовах.

Висновки.

Лекція 4. Історія створення і розвитку Європейського Союзу: основні тенденції євроінтеграційного процесу.

1. Зародження та розвиток ідей європейської єдності.
2. Інтеграційні рухи Європи II пол. XX ст.
3. Новітній етап євроінтеграції.
4. Особливості реалізації політики розширення Євросоюзу.

Висновки.

Лекція 5. Основні етапи та механізми інтеграції європейської економіки.

1. Форми та стадії міжнародної економічної інтеграції.
2. Історія та функціонування євроінтеграційних об'єднань.
3. Створення економічного і валютного союзу.
4. Історія конкурентної політики Європейського Союзу.

Висновки.

Лекція 6. Дезінтеграція та нові виклики для ЄС.

1. Перманентні протиріччя, закладені в основі творення Євросоюзу.
2. ЄС як конкурент США та Росії.
3. Проблема міграції як камінь протиріччя у ЄС.
4. Євроскептицизм серед країн-учасниць ЄС та в Україні.

Висновки.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Лекція 7. Україна у відносинах з Європейським Союзом.

1. Історія розвитку відносин України і ЄС.
2. Шлях до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.
3. Політичне співробітництво між Україною та ЄС на сучасному етапі.
4. Формування стратегічного партнерства України та ЄС.

Висновки.

Лекція 8. Регіональне і транскордонне співробітництво в умовах інтеграційних процесів.

1. Створення й функціонування субрегіональних європейських структур, як форм реалізації програми європейської інтеграції.
2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва.
3. Пріоритетні напрямки транскордонного співробітництва України та ЄС.
4. Масова трудова міграція українців за кордон.

Висновки.

Лекція 9. Економічна інтеграція та розвиток торгівельних відносин між Україною і ЄС.

1. Історія і динаміка економічних відносин між Україною та ЄС.
2. Ознаки переорієнтації української економіки в західному напрямку.
3. Виникнення, основні цілі і функції організації Світової організації торгівлі.
4. Регулювання конкуренції в економічних взаємовідносинах ЄС з Україною.

Висновки.

Лекція 10. Участь України у Болонському процесі, як один із напрямків європейської інтеграції.

1. Історична віхи становлення й розвитку європейської вищої освіти.
2. Головні відмінності української та європейської систем вищої освіти.
3. Співпраця між українськими та європейськими університетами.
4. Мобільність студентів в ЄС та Україні. Потенційні можливості для молодих українських науковців

Висновки.

Лекція 11. Розбудова демократії та Громадянського суспільства в Україні в контексті Європейських здобутків: досвід минулого і завдання на перспективу.

1. Традиційні цінності й надбання «Старої Європи», як орієнтир подальшого поступу України.
2. Основні етапи демократизації українського суспільства в роки Незалежності.
3. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.
4. Діяльність міжнародних європейських організацій в Україні в підтримку розбудови громадянського суспільства.

Висновки.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III. Україна – Європа – Світ: Історія Глобальних Та Інтеграційних Процесів

Семинар 1. Глобалізація та об'єднувачі процеси між країнами Європи та Україною.

Семинар 2. Вирішення глобальних викликів сьогодення у світі та Україні.

Семинар 3. Україна у світових та європейських інтеграційних процесах

Семинар 4. Європейська інтеграція, створення та функціонування ЄС.

Семинар 5. Процеси економічної інтеграції на рівні регіонів, країн і світу.

Семинар 6. Політика Європейського Союзу.

Семинар 7. Кризові явища в Євросоюзі.

Семинар 8. Розвиток відносин Україна – ЄС.

Семинар 9. Українсько-європейська співпраця на рівні держав та регіонів.

Семинар 10. Торгівельні відносин між Україною і Євросоюзом та економічна інтеграція.

Семинар 11. Освітні реформи в Україні та впровадження Болонської системи. Спроба інтеграції вітчизняної вищої освіти до європейської.

Семинар 12. Оцінка доцільності участі України у відносинах з ЄС.

Семинар 13. Історія розвитку громадянського суспільства в Україні в роки Незалежності за прикладом європейського досвіду.

Семинар 14. Суспільно-культурна євроінтеграція і Україна.

Індивідуальне завдання / Individual task

1. Трансформація Європейського Союзу в розрізі «розширення» та «інтеграції».

2. Європейські цінності та національні інтереси
3. Міфи щодо європейської інтеграції України.
4. Основні досягнення Європейського Союзу як стимул для інтеграції нових членів.
5. Перспективи, критерії та перешкоди європейської інтеграції України.
6. Вступ України в НАТО: військово-політичні аспекти.
7. Сутнісний вимір європейської політики сусідства щодо України.
8. Український європрагматизм: підстави і виклики.
9. Особливості асиметрії умов Угоди про Асоціацію України з ЄС.
10. Дискурс в Європі щодо європейських перспектив України.

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

1. Опрацювання додаткової літератури за темою: Історична психологія. Введення в дисципліну – 30 год.
2. Опрацювання додаткової літератури за темою: Огляд історичних епох в історичній психології – 30 год.
3. Опрацювання додаткової літератури за темою: Психологічні процеси на рівні окремої людини та етносу в цілому – 40 год.

Методи контролю та оцінювання знань/ Methods of control and evaluation of knowledge

Основними методами контролю знань, умінь та навичок здобувачів є: усне опитування, письмова та практична перевірка, підсумковий контроль.

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни. При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають: - характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність; - якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність; - ступінь сформованості умінь поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань; - рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються; - досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези; - самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, здобувачі можуть зробити його у вигляді есе. Есе повинен мати обсяг від 2 до 3 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проєкту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Загальні критерії оцінювання знань здобувачів

Значення ЄКТС	Кіл-ть балів (визначає викладач)	Оцінка	Критерії оцінювання
A	90-100	Відмінно	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові/тестові завдання. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями

B	82-89	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною. За час навчання при проведенні практичних занять, при виконанні індивідуальних завдань та поясненні прийнятих рішень, дає вичерпні пояснення.
C	74-82	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій. Вміє пояснити основні положення виконаних завдань. Помилки у відповідях не є системними. Знає характеристики основних положень, що мають визначальне значення для практичних занять, при виконанні індивідуальних в межах дисципліни, що вивчається.
D	64-73	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.
E	60-63	Задовільно	Здобувач має певні знання, передбачені в робочій програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Виконання індивідуальних завдань значно формалізовано: є відповідність вимогам, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних робіт в більшості є неправильними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.
F	0-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену

Політика щодо академічної доброчесності / Academic Integrity Policy

Контрольні роботи повинні бути самостійно підготовленими з належною унікальністю. Всі роботи проходять перевірку на оригінальність через відповідне програмне забезпечення. В роботі має бути 80% унікального тексту, оформленого згідно правил цитування.

Політика щодо відвідування / Attendance Policy

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Пропущені заняття потрібно обов'язково відпрацювати шляхом підготовки додаткового есе.

Методи контролю / Control methods

- **Політика зарахування балів.** Здобувачі отримують бали під час лекційних і семінарських занять, виконання контрольних завдань (береться до уваги присутність, активність).
- **Поточний контроль:** Усне опитування в ході лекцій та практичних занять, перевірка завдань (у тому числі самостійної роботи), оцінювання правильності вирішення тестових та практичних завдань на семінарських заняттях.
- **Підсумковий контроль:** Підготовка до проведення комплексної контрольної роботи, або підсумкового контролю в іншій формі, розпочинається вже з перших занять під час обговорення питань розглянутої теми або поточної перевірки знань в ході самостійних робіт після кожного модуля.
Для успішного подолання бар'єру підсумкового контролю необхідно повторити матеріал навчального курсу. Значною мірою допомагають аспіранту методичні рекомендації до навчального курсу та семінарських занять. Форми підсумкового контролю бувають різні, але, як правило, він проводиться у формі індивідуальної співбесіди шляхом постановки викладачем питань аспірантам або тестування їх знань.
Важливими елементами для успішного складання здобувачами підсумкового контролю є вміння:

робити власні висновки; порівнювати різні точки зору; класифікувати факти, події, прогнозувати наслідки; давати оцінку тому або іншому факту; уміти диференціювати, або інтегрувати знання по проблемі і від окремих складових до цілого, і навпаки).

Розподіл балів для дисципліни
Distribution of points for the discipline with a form of test control

Поточне оцінювання/ Current assessment		Підсумковий контроль / Test	Сума балів / Total points
1 модуль	Інд. робота / Ind. task		
30	20	50	100

Умови допуску до підсумкового контролю / Conditions of admission to the final test

Відвідування лекцій, виступи на семінарських заняттях, підготовка контрольної роботи, відсутність не відпрацьованих завдань.

● **Політика щодо кінцевих термінів та перескладання:** дотримання запланованого терміну здачі робіт є обов'язковою. Подані роботи після встановленого строку без поважних на це причин втрачають 20 балів. Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

Методичне забезпечення дисципліни/
Methodological support of discipline

Підручники / Textbooks:

Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції: підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 320 с.

Навчальні посібники / Teaching aids:

Європейський Союз: навч. посіб. / [А. О. Бояр та ін. ; ред.: А. О. Бояр, С.В.Федонюк]. - Київ : Освіта України, 2020. - 594 с.

Європейський Союз у міжнародних відносинах: навч. посіб. / [В. В.Копійка та ін. ; за ред. В. В. Копійки] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2021. - 559 с.

Європейський Союз: посібник для журналістів. Київ: Представництво Європейського Союзу в Україні, 2018. 140 с.

Конспекти лекцій / Lecture notes:

Лекції про Європейський Союз. <https://chmnu.edu.ua/lektsiyi-pro-yevropejskij-soyuz/>

Політика європейської ітерації: конспект лекцій. / Укладачі А.Л. Помаза-Пономаренко, Т.О. Луценко. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 40 с.

Задорожний Г.В. Європейська інтеграційна політика: конспект лекцій / Г.В. Задорожний, В.О. Козуб. – Х.: ХДУХТ, 2010. – 161 с.

Методичні роботи / Methodical works:

Україна і Європейський Союз: методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів спеціальності 032 історія та археологія, ступеня доктора філософії / уклад.: В.Ф. Деревінський,. – К.: КНУБА, 2020. – 44 с.

Цевух Ю.О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. - Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. - 138 с.

Додаткова література / Additional literature

Богдан Ю.В. Конституційно-правові основи забезпечення доступу до інформації в Україні та країнах Європейського союзу: монографія - Київ : 7БЦ, 2021. - 203 с

Грубінко А.В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії: монографія. - Тернопіль ; Київ : Осадца Ю. В. [вид.], 2021. - 257 с.

Гуйван П.Д. Регулювання інформаційних відносин у суспільстві з точки зору Європейської Спільноти та українські реалії (питання колізії між свободою доступу до публічної інформації та захистом приватності особи): монографія. - Харків : Право, 2021. – 566 с.

Дослідження проблем імплементації європейського досвіду в сфері освіти і науки в ВВНЗ, ВНП ЗВО України: колект. монографія / [В. С. Рижиков та ін.]. - Київ : Ямчинський О. В., 2021. - 240 с.

Інформаційні ресурси / Information resources:

1. EurActiv <http://www.euractiv.com>
2. Euroserver <http://euobserver.com>
3. Європа в Інтернет: Веб-путівник: <http://www.knoweurope.net/>
4. Європейський простір. URL: <https://eu.prostir.ua>.
5. Місія України при НАТО. URL: <http://nato.mfa.gov.ua/ua>.
6. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int>.
7. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
8. Центр Європейських політичних досліджень, Брюссель. URL: <https://www.ceps.eu/>
9. Центр інформації та документації НАТО в Україні. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_64610.htm